

GRÆNSE

Af ALI ABBASI

Undervisningsmateriale

Fag: Dansk, samfundsfag og mediefag
Niveau: Gymnasiale uddannelser samt folkeskolens 10. klasser

Forfatter: Katrine Sommer Boysen

Bag om filmen

Der er ekstremt mange ting på spil i Ali Abbasis filmatisering af John Ajvide Lindqvists novelle, 'Grænse'. Hvordan skal vi forstå den som genre? Hvad med blandingen af det overnaturlige og det realistiske univers? Hvad er filmens budskab – hvis den har et?

Filminstruktør Ali Abbasi er født i Iran i 1981. Han har tidligere skrevet noveller, og i 2002 rejste han, efter at være stoppet på det polytekniske universitet i Teheran til Europa og begyndte at studere arkitektur i Stockholm. Siden blev han optaget på Den Danske Filmskole, og i 2016 spillefilmdebuterede han med gyseren 'Shelley', der havde premiere på filmfestivalen i Berlin.

Den svenske forfatter John Ajvide Lindqvist er bedst kendt for romanen 'Lad den rette komme ind' fra 2007. Året efter blev den filmatiseret af Tomas Alfredson, og den er siden blevet lavet som tv-serie i en amerikansk version. Lindqvist kredser i sit forfatterskab ofte om de udsatte og marginaliserede, som på den ene eller den anden måde står i opposition til den omgivende samfund, og han bruger ofte overnaturlige elementer til at skildre disse forhold.

- Find oplysninger og læs interviews med henholdsvis Ali Abbasi og John Ajvide Lindqvist. Hvad kendetegner dem som henholdsvis instruktør og forfatter? Har de fællestræk?
- Lav en billedanalyse af filmens plakat (forrige side). Kig på komposition, farver og visuelle elementer. Hvad får vi at vide om filmen ved at kigge på plakaten?

Synopsis

Toldbetjenten Tina (Eva Melander) har en slags sjette sans, når det kommer til at udpege smuglere, der forsøger skjule den ene eller den anden udåd på deres vej over den svenske grænse. Det kunne ligne en særlig intuitiv fornemmelse, for Tina kan næsten umærkeligt opfatte, hvem der er har noget skjule. Men evnen kommer fysisk til udtryk, når Tina rynker næsen og sniffer højlydt for at opfange de vibrationer, de forbipasserende udsender. Hun forklarer det selv med, at hun kan lugte, når folk skammer sig, udviser frygt eller føler sig skyldige.

Tina har altid ret. Hun standser en ung mand med for meget spiritus gemt i sportstasken, og en nydelig mand i jakkesæt viser sig at have gemt en fil med børnepornografi i sit telefoncover. Men da Vore (Eero Milonoff) dukker op forstyrres Tinas ellers fine sanseapparat. Hun holder ham tilbage, da hun er sikker på, at han skjuler noget. Da Vore (tilsyneladende) er en mand, kan Tina ikke selv kropsvisitere ham, og da hendes kollega kommer retur fra det aflukkede lokale, får hun svaret, at Vore ikke – i hvert fald ikke biologisk – er en mand.

Da Tina vil undskylde over for Vore, er han mod forventning ikke det fjerneste fornærmet. Han virker derimod tiltrukket af Tina og en lille smule grænseoverskridende i sin opførsel. Tina føler sig også draget af Vore, ikke mindst fordi han som den eneste, hun nogensinde har mødt, ligner hende med sine grove ansigtstræk, de misfarvede tænder, den store, arrede krop og dyrelignende opførsel.

Når de står over for hinanden er det som et spejl, og i Vore finder Tina et slægtsskab og en familiaritet, som hun hele livet har ledt efter. Men hvor Tina har forsøgt at gemme sig væk, hviler Vore i at være anderledes og er næsten demonstrativt skiltende med sin utilpassede opførsel. Han nægter at skjule eller tilpasse sig.

Tina bor sammen med kæresten Roland i hendes hus i skoven. Roland bor gratis hos Tina med sine store kamphunde og finder hende utilnærmelig. Han forstår ikke, hvorfor hun gang på gang afviser hans tilnærmelser og skubber ham væk, når han forsøger at presse sig ind til hende på hendes lille briks. Forholdet til Vore er helt anderledes. Da de er sammen i skoven og kysser hinanden, begynder en sær parringsdans, hvor de nærmest angriber hinanden som ulve, inden de kaster sig over hinanden i skovbunden. For første gang nogensinde viser Tina sin ophidsede krop for en ligesindet. Men hvor Tina hele livet har følt sig forkert og anderledes hviler Vore i at være grotesk i andres øjne. Han er ikke ked af ikke at være som andre, for han afskyr mennesker. Han ved, hvad Tina aldrig er blevet fortalt; at de er trolde, og derfor har skærpede sanser og anderledes kønsorganer. Derfor spiser Vore snegle og orme og lever helst udenfor.

Det kommer som en åbenbaring for Tina, men samtidig er hun skræmt af den vrede, Vore nærer mod menneskeheden; en uslukkelig hævnthirst for at mennesker gennem årtier ved dødelige eksperimenter har forsøgt at forvise trolde fra jordens overflade.

Vore lejer Tinas lille anneks, og de to kommer tættere og tættere på hinanden. Tina føler sig pludselig fri og smider Roland og hans kamphunde ud af huset.

Men nettet strammes om hende. Grænsepolitiet har bedt om hendes hjælp i optrevlingen af børnepornosagen, og det lykkes Tina at snuse sig frem til bagmændene, hvis hjemmekamera afslører gruppvækkende misbrug af helt små babyer. Da de skal afhøres svarer de ikke overraskende undvigende på spørgsmålet om, hvor børnene kommer fra, og politiet og Tina står i en opklaringsmæssig blindgyde. Tina undrer sig højtlydt over forbryderparrets ondskab til Vore: "Et helt almindeligt par i en helt almindelig IKEA-lejlighed," siger hun. Oplysningen lader bare til at bestyrke Vore i sin tro på at menneskene grundlæggende er onde væsener.

Vore, der opfører sig tiltagende mere og mere aparte, bærer på endnu en hemmelighed. En dag da Tina drister sig til at åbne den forseglede papkasse, han gemmer i køleskabet, opdager hun, hvad det handler

om. Med jævne mellemrum føder Vore nogle underligt gennemsigte baby-lignende væsener. Det er ubefrugtede æg, forklarer han, så det er ikke egentlige skabninger. Men de kan formes, så de kommer til at ligne menneskebabyer på en prik. Mens han læner sig op af det gamle folkeeventyr om *skiftningen* – historien om et menneskebarn, der bliver forbyttet med en troldeunge – fortæller han, hvordan han tager hævn ved at bytte tilfældige menneskebørn ud med sit eget afkom og sælge dem til kriminelle. Han er ligeglad med hvad, der sker med børnene.

Tina ser ingen anden udvej end at angive Vore. Men da politiet endelig er ved at få ram på ham, kaster han sig i havet på færgen mellem Finland og Sverige. Et par dage senere modtager Tina, der går rundt i skoven med bare tæer og natkjole, en pakke ved døren. Inden i ligger der en lille, behåret skabning.

- Lav en personkarakteristik af Tina og Vore. Beskriv deres udseende og læg vægt på, hvordan de adskiller sig fra deres omgivelser. Kig også på, hvordan andre mennesker opfører sig over for dem.
- Beskriv filmens miljø, herunder skoven, Tinas hjem og arbejdsplads. Hvordan kan man karakterisere filmens stemning?
- Beskriv filmens spændingskurve. Hvilke ting i filmen er med til at gøre os urolige undervejs?
- Beskriv forelskelsen og kærlighedsforholdet mellem Tina og Vore.
- Lav en analyse af sexscenen i skoven. Find ligheder og afvigelser i forhold til sexscener fra mainstreamfilm.
- Læg mærke til alle dyrene i filmen. De er overalt. Myg, hunde, elge, snegle, orme og så videre. Hvordan skal vi forstå alle disse dyr?
- Tinas far er på plejehjem og har hele hendes liv holdt det skjult for hende, hvem hun i virkeligheden er. Hvordan skal vi opfatte faderen og Tinas forhold til ham?
- Hvordan skal vi forstå slutningen, hvor Tina holder den lille troldeunge i sine arme? Hvad mon instruktørens budskab er?

Grænser

En films titel er altid væsentlig for, hvordan vi forstår dens indhold. I tilfældet 'Grænse' er der en ekstrem flertydighed på spil, da titlen dækker over en række forskellige tolkningsmuligheder. Dels er der naturligvis den fysiske landegrænse, Tina arbejder ved. I sit job som grænsebetjent er det hendes ansvar at sikre, at der ikke bliver fragtet ulovligt gods over den grænse, hun bevogter. 'Grænse' handler også i høj grad om at bryde grænser. Grænser for loven og personlige grænser. Men grænse kan også forstås anderledes. Tina lever på en måde på grænsen til eller kanten af den omgivende verden, isoleret i den øde skov. Hendes krop ligger også på grænsen mellem menneske og dyr, mellem mand og kvinde.

- Prøv at diskutere begrebet grænse på forskellige måder – anlæg gerne et filosofisk eller samfundsvidenskabeligt perspektiv. Kan Tinas grænseposition ses som en metafor på grupper af mennesker i virkelighedens samfund? Og hvordan bestemmer vi, hvem der befinder sig på den rigtige og den forkerte side af de grænser, vi har sat for vores samfund?

Genre

Mange, særligt mainstream-, spillefilm kan kategoriseres inden for nogle generiske genreformler. Vi ved, hvad vi skal se, hvis en film kategoriseres som en *western*, og vi ved, at det er noget radikalt anderledes end eksempelvis en romantisk komedie. Hver genre skal helst opfylde nogle bestemte æstetiske og tematiske forventninger hos publikum, så den givne genre konstant bekræfter sin egen formel.

Men der er selvfølgelig også film, der stikker ud. Film som ikke kan rummes inden for de gængske genregrenser. Sådant en film er 'Grænse', selvom Ali Abbasi alligevel i høj grad leger med vores vante genreforventninger. For der er en række genrer på spil i 'Grænse'. Det er en kærlighedshistorie, en spændingsfilm med *nordic noir*-elementer og et overnaturligt folkeeventyr.

- Kig på filmens mange lag af genrereferencer og diskuter, hvad det betyder for vores tolkning af den, at den læner sig op af så mange forskellige genrer.

Mediefag: Det narrative og stilistiske niveau

Når man analyserer film arbejder man med to niveauer: det narrative niveau og det stilistiske niveau. Altså groft sagt, det der vedrører handlingen, og det, der vedrører det æstetiske. Men de to ting kan jo ikke eksistere uafhængigt af hinanden, fordi film altid bruger både ord, billeder og lyd til at formidle sine budskaber.

- Kig på **billedsiden** i Grænse. Hvad karakteriserer den? Hvordan er det filmet. Hvordan forholder kameraet sig til Tina og Vore? Hvordan fungerer klipningen?
- Hvad karakteriserer **lydsiden**? Bliver lydene brugt til at skabe spænding? Hvis ja, hvordan?
- **Filmmusik** kan bruges enten parafraserende eller kontrapunktisk. Den parafraserende musik vil fremhæve handlingen og understøtte det, der sker, mens den kontrapunktiske vil give et modspil til handlingen. Hvordan er forholdet mellem musik og handling i 'Grænse'?
- Hvordan bruges de stilistiske træk bruges til at fortælle filmens historie?

Modsætninger mødes...

En af de største kærlighedsklichéer er, at modsætninger mødes, og sød musik opstår. Eventyret om 'Skønheden og udyret' bekræfter denne forestilling. 'Grænse' er mere end de Disneyficerede eventyr inspireret af folkeeventyrtraditionen, hvor handlingen ofte er mindre romantisk, end dem vi ser som tegnefilm. I 'Grænse' er der da heller ikke nogen skønhed – i hvert fald ikke i traditionel forstand. Der er snarere tale om et møde mellem to udyr forstået ud fra konventionelle skønhedsideal. Tina og Vore er anderledes end menneskene omkring dem og står i et oppositionsforhold til verden omkring dem. Det er blot en af mange af de dualistiske modsætningspar, 'Grænse' præsenterer. Der ses også sammenstød mellem:

- Mennesker vs. dyr
- Natur vs. kultur
- Hævn vs. tilgivelse
- Det normale vs. det overnaturlige
- Godhed vs. ondskab
- Personlig frihed vs. tilpasset konformitet
- Diskuter betydningen af disse modsætninger. Hvad betyder de for filmen?

Samfundsfag: Normalitetsdiskursen

Et af filmens store temaer er normalitet. Det normale – eller det normative – siger noget om den herskende diskurs i vores samfund. Normalitetsdiskursen dikterer, hvad vi finder smukt, attråværdigt og hensigtsmæssigt. Det er helt tydeligt, at Tina og Vore falder uden for den herskende normalitetsdiskurs; de er nærmest groteske. Særligt Tinas identitet og selvbillede er påvirket af, at hun falder uden for normen.

- Kig på det normative ideal i Skandinavien og diskuter, hvor lidt eller hvor meget, der skal til for at man falder uden for rammerne. Behøver man at være trold for at føle sig forkert eller ved siden af?
- Hvad er Abbasis pointe med filmen?